

JAROSLAV VRCHLICKÝ - NOC NA KARLŠTEJNĚ

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

historická divadelní hra (drama)

Literární směr:

poprvé uvedeno r. 1884

Slovní zásoba:

spisovný jazyk se zastaralými dobovými výrazy

Stylistická charakteristika textu:

propracované dialogy; úsměvné scény

Text:

klasické dělení textu mezi jednotlivé postavy – forma dialogu

Postavy:

KAREL IV.: český král; charismatický, moudrý a lidský; ALŽBĚTA: milující manželka Karla IV.; ALENA a PEŠEK: dvojice milenců; Alena je statečná mladá dívka; ARCIBISKUP ARNOŠT: pražský arcibiskup; dobrosrdečný; pomáhá královně; aj.

Děj:

děj se odehrává na hradě Karlštejn, kam přijíždí Karel IV. → již dříve zde zakázal pobyt všem ženám → Alžběta však svému muži chce být nablízku a proto se na Karlštejn vydá → arcibiskup Arnošt jí pomáhá s převlekem za sloužící → na hradě se objevuje i Alena, která chce přesvědčit svého otce, aby jí dal povolení k svatbě s jejím milovaným Peškem → královna nejdříve jako sloužící u krále zůstane v pozadí, ale později se prozradí → král se vůbec nezlobí, ale chce s královnou odjet na hrad Karlík → do toho se však připlétá Alena s Peškem → král povýší Peška na rytíře (aby si mohl Alenu vzít) a s královnou nakonec odjíždějí

Kompozice:

hra je rozdělena na 3 dějství

Prostor:

hrad Karlštejn

Čas:

děj se odehrává ve 14. století za vlády Karla IV.

Inscenace:

u nás se hra poprvé objevila v Národním divadle v Praze

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

následky absurdního královského rozhodnutí; moudrost a добрta Karla IV.

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

prudký rozvoj průmyslu, hospodářství a kultury (60. a 70. léta 19. století); prusko-rakouská válka (1866); prusko-francouzská válka (1870-1871); pruský král Vilém I. prohlášen německým císařem → vzniká sjednocené Německé císařství (1871); 1. otevření Národního divadla v Praze (1881); 2. otevření Národního divadla po předchozím požáru (1883)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

strach z rakousko-uherské tajné policie

Kontext dalších druhů umění:

MALBA: Mikoláš Aleš (1852-1913); Vojtěch Hynais (1854-1925) – autor opony Národního divadla; SOCHAŘSTVÍ: Josef Václav Myslbek (1848-1922); HUDBA: Antonín Dvořák (1841-1904); Bedřich Smetana (1824-1884)

Kontext literárního vývoje:

probíhalo období realismu

AUTOR

Život autora:

Jaroslav Vrchlický (1853-1912) – český spisovatel, básník, dramatik a překladatel; nar. se v Lounech, gymnázium ve Slaném → od r. 1873 studoval na filozof. fakultě v Praze (dějepis, filozofii a franc. literaturu), seznámil se zde s Josefem Václavem Sládkem a Aloisem Jiráskem → od r. 1875 byl vychovatelem v hraběcí rodině v Itálii → návrat → učitelem → profesorem moderních věd (+ čestný doktorát) → v r. 1901 byl (spolu s Antonínem Dvořákem) jmenován císařem jako člen Panské sněmovny ve Vídni, kde se snažil zejména o zavedení všeobecného hlasovacího práva → r. 1893 byl jmenován profesorem evropské literatury na Karlově univerzitě v Praze a stal se členem České akademie věd a umění → ZAJÍMAVOSTI: byl velice činný – mimo jiné byl členem Královské akademie v italské Padově nebo tovaryšstva polského v Paříži; dvakrát byl nominován na Nobelovu cenu za lit. (1904 a 1911)

Vlivy na dané dílo:

zájem o historii

Vlivy na jeho tvorbu:

antika; Victor Hugo

Další autorova tvorba:

tvořil poezii, prózu i drama; POEZIE: Poutí k Eldorádu; Okna v bouři; Zlomky epopeje; Epické básně; PRÓZA: Loutky; DRAMA: Smrt Odyssea; Hippodamie; PŘEKLADY: velice významné jsou jeho překlady – překládal z angličtiny, francouzštiny, italštiny, španělštiny, norštiny, maďarštiny a dalších jazyků

Inspirace daným literárním dílem (Film, dramatisace, aj.):

FILM: Noc na Karlštejně (čs. filmový muzikál; 1973) – režie: Zdeněk Podskalský; hrají: Vlastimil Brodský, Jana Brejchová, Waldemar Matuška, Miloš Kopecký, aj.

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobová kritika díla a její proměny:

jeho tvorba (zejména básnická) byla silně kritizována na konci 19. století například Tomášem G. Masarykem, dnes je dílo vnímáno jako jedno z jeho nejpodanejších